ထက် (HTET OFFICIAL) • RESEARCH MONOGRAPH

သမိုင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်

မှောင်မိုက်ခြင်းနှင့် တိတ်ဆိတ်ခြင်းမှ ကမ္ဘာကြီးကို လှုပ်ခတ်စေခဲ့သူ — ဟယ်လင် ကဲလား၊ ဘာကြောင့် ထက်ရဲ့ Idol ဖြစ်နေရသလဲ

စာရေးသူ: ထက်မြတ်ကေရီ | **ရက်စွဲ:** 2025-11-15 | **တရားဝင် သုတေသန စာတမ်း (Official Full Version PDF)**

မှောင်မိုက်ခြင်းနှင့် တိတ်ဆိတ်ခြင်းမှ ကမ္ဘာကြီးကို လှုပ်ခတ်စေခဲ့သူ — ဟယ်လင် ကဲလား

မှောင်မိုက်ခြင်းနှင့် တိတ်ဆိတ်ခြင်းမှ ကမ္ဘာကြီးကို လှုပ်ခတ်စေခဲ့သူ — ဟယ်လင် ကဲလား၊ ဘာကြောင့် ထက်ရဲ့ Idol ဖြစ်နေရသလဲ
စာရေးသူ — **ထက်မြတ်ကေရီ (Htet / ထက်)** ၁၅ နိုဝင်ဘာ ၂၀၂၅ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ဖီမင်နစ်ဇင် နှင့် တော်လှန်သော သမိုင်း
* မူရင်းဆောင်းပါးကို Htet Official Blogspot တွင် "The Revolutionary Helen Keller: More Than Just 'Water'" ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

စာတမ်းအကျဉ်းချုပ် (Abstract)

မျက်မမြင်၊ နားမကြားဖြစ်ခဲ့သူ တစ်ဦး၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းထက် ကျော်လွန်သော အမျိုးသမီးစွမ်းအား၊ ဘာသာစကား၏ တန်ခိုးနှင့် မတရားမှုကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ခြင်း။ လူအများစုသည် ဟယ်လင် ကဲလား ကို "ရေ" (Water) ဟူသော စကားလုံးကို သင်ယူခဲ့သည့် စံပြကလေးငယ်တစ်ဦးအဖြစ်သာ သိကြသော်လည်း၊ သူမသည် အရင်းရှင်စနစ်၏ ခေါင်းပုံဖြတ်မှုကို ရဲဝံ့စွာ စိန်ခေါ်ခဲ့သော ဆိုရှယ်လစ်၊ အမျိုးသမီးမဲပေးခွင့် တိုက်ပွဲဝင်သူ (Suffragist) နှင့် စစ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒီ (Anti-War Activist) ဖြစ်သည်ကို သမိုင်းစာမျက်နှာများတွင် ဖုံးကွယ်ထားခဲ့ကြသည်။

Intro: နှလုံးသားကို လှုပ်ခတ်စေခဲ့သော အမျိုးသမီး

အားလုံးပဲ မင်္ဂလာပါရှင့်။ ထက် ဒီနေ့ အရမ်း အရမ်းကို လေးစားရတဲ့၊ တကယ်ကို ထက်ရဲ့ အသည်းနှလုံးထဲထိကို လှုပ်ခတ်စေခဲ့တဲ့ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်အကြောင်း ပြောပြချင်လို့ပါ။ သူ့နာမည်က **ဟယ်လင် ကဲလား (Helen Keller)** တဲ့။

ထက်က စာရေးရတာ ဝါသနာပါတဲ့သူဆိုတော့ စာလုံးတွေ၊ ဘာသာစကားတွေကို အရမ်းတန်ဖိုးထားတယ်။ ထက်တို့ ခံစားရတာ၊ တွေးမိတာ၊ ဖြစ်ချင်တာတွေကို စကားလုံးတွေကနေတဆင့် ဖော်ပြလို့ရတယ်လေ။ ဒါပေမဲ့ တစ်ချက်လောက် တွေးကြည့်ပါဦး။ ကိုယ်က မွေးကတည်းက (ဒါမှမဟုတ် ငယ်ငယ်လေးကတည်းက) ဘာမှလည်းမကြားရဘူး၊ ဘာမှလည်းမမြင်ရဘူး ဆိုရင်ရော။ လောကကြီးက ကိုယ့်အတွက် ဘယ်လိုပုံစံ ဖြစ်နေမလဲ။ အမှောင်အတိကျနေတဲ့ တိတ်ဆိတ်ခြင်းကြီးထဲမှာ ပိတ်မိနေသလို ခံစားရမှာ။ ဟုတ်တယ်မလား။

ထက်က အခု ၁၇ နှစ်။ ထက်က ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် မိန်းကလေးတစ်ယောက်အဖြစ် ခံယူထားတယ်။ ထက်က စာရေးတယ်။ ထက်က အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးတွေအကြောင်း စိတ်ဝင်စားတယ်။ ဒီအချက်တွေအားလုံးနဲ့ ဟယ်လင် ကဲလားရဲ့ ဘဝက တစ်နည်းမဟုတ်တစ်နည်း ဆက်စပ်နေတယ်လို့ ထက် ခံစားရတယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ သူက *"မဖြစ်နိုင်ဘူး"* ဆိုတဲ့ စကားလုံးကြီးကို သူ့ရဲ့ ကြိုးစားမှု၊ သူ့ရဲ့ ဇွဲလုံ့လ၊ ပြီးတော့ သူ့ရဲ့ ဉာဏ်ပညာနဲ့ ချိုးဖျက်ပြသွားလို့ပဲ။

လူတော်တော်များများက ဟယ်လင် ကဲလား ဆိုရင် မျက်မမြင်၊ နားမကြားတဲ့ ကလေးမလေးတစ်ယောက်က "ရေ" (Water) ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို သင်ယူနိုင်ခဲ့တဲ့ အံ့သြစရာကောင်းတဲ့ ဇာတ်လမ်းလေးတစ်ခုအနေနဲ့ပဲ သိကြတာ။ ဟုတ်ပါတယ်၊ အဲ့ဒီအဖြစ်အပျက်က သူ့ဘဝရဲ့ အဓိက အလှည့်အပြောင်းပါ။ ဒါပေမဲ့ ထက်တို့တွေ မေ့မေ့ပျောက်ပျောက် ဖြစ်နေတတ်တာက အဲ့ဒီ "ရေ" ဆိုတဲ့ စကားလုံး

ကို သိရှိသွားပြီးတဲ့နောက်မှာ ဟယ်လင်က ဘယ်လောက်အထိ ခရီးဆက်ခဲ့သလဲ၊ သူက ကမ္ဘာကြီးကို ဘယ်လောက်အထိ ပြောင်းလဲစေခဲ့သလဲ ဆိုတာပါပဲ။

အပိုင်း (၁): တိတ်ဆိတ်သော အမှောင်ထုထဲမှ မွေးဖွားခြင်း

💔 ငယ်ဘဝအစောပိုင်းနှစ်များ- ဘာသာစကားမရှိခြင်း၏ ပရမ်းပတာ

သူ့ဘဝဇာတ်လမ်းကို ထက်နည်းနည်း ပြန်ပြောပြချင်တယ်။ သူက ၁၈၈၀ ခုနှစ်မှာ မွေးတာ။ မွေးတုန်းကတော့ သာမန်ကျန်းမာတဲ့ ကလေးလေးတစ်ယောက်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူ ၁၉ လသမီးအရွယ်မှာ အရမ်းပြင်းထန်တဲ့ ဖျားနာမှုတစ်ခု (အဲ့ခေတ်ကတော့ 'ဦးနှောက်အဖျား' လို့ ခေါ်ကြတယ်) ဖြစ်ပြီးတဲ့နောက်မှာ သူ့ရဲ့ အမြင်အာရုံရော၊ အကြားအာရုံရော လုံးဝ ဆုံးရှုံးသွားခဲ့ရတယ်။

ကဲ... စဉ်းစားကြည့်။ ၁၉ လသမီးဆိုတာ စကားလုံးတချို့တလေ စပြီး နားလည်စ ပြုနေတဲ့အရွယ်။ လောကကြီးကို စူးစမ်းနေတဲ့အရွယ်။ အဲ့ဒီအရွယ်မှာ ရုတ်တရက်ကြီး အရာအားလုံးက အမှောင်ကျသွားပြီး တိတ်ဆိတ်သွားတယ်။ သူ့မှာ ဘာသာစကား မရှိတော့ဘူး။ သူ့မိဘတွေက သူ့ကို ချစ်တယ်ဆိုတာ သူဘယ်လိုသိနိုင်မလဲ။ သူ ဗိုက်ဆာတယ်၊ သူ နေလို့မကောင်းဘူး၊ သူ ပျော်တယ်၊ သူ ဝမ်းနည်းတယ် ဆိုတာကို သူ ဘယ်လို ဖော်ပြမလဲ။

သူ့ရဲ့ ငယ်ဘဝ အစောပိုင်းနှစ်တွေက အရမ်းကို ပရမ်းပတာနိုင်ခဲ့တယ်။ သူက ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရတဲ့ ကလေးတစ်ယောက် ဖြစ်နေခဲ့တယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ သူက သူ့ရဲ့ လိုအပ်ချက်တွေကို မပြောပြနိုင်ဘူးလေ။ အရာအားလုံးက သူ့အတွက် ဝေဝါးပြီး ရှုပ်ထွေးနေတယ်။ သူ့မိသားစုက သူ့ကို အရမ်းချစ်ပေမဲ့ ဘယ်လို ဆက်သွယ်ရမှန်း မသိခဲ့ကြဘူး။ အဲ့ဒီအချိန်မှာ လူတွေက သူ့ကို "စိတ်ဓာတ် ကျနေတဲ့ ကလေး"၊ "ဘာမှသင်ပေးလို့မရတော့တဲ့ ကလေး" အဖြစ်တောင် သတ်မှတ်ခဲ့ကြတယ်။

👩‍🏫 ဆရာမ အန်းဆူလီဗန် နှင့် Sisterhood ၏ တန်ခိုး

အဲ့ဒီနေရာမှာ ထက်ရဲ့ 'အမျိုးသမီးဝါဒီ' အမြင်လေး ဝင်ပြောချင်တယ်။ အဲ့ဒီခေတ်က (၁၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွေနောင်းပိုင်း) အမျိုးသမီးတွေဆိုတာကိုက ပညာရေးတို့၊ အခွင့်အရေးတို့မှာ နိမ့်ကျတဲ့သူတွေအဖြစ် သတ်မှတ်ခံထားရတာ။ အဲ့ဒီအပေါ်မှာမှ "မသန်စွမ်းတဲ့ အမျိုးသမီး" ဆိုရင် ပိုဆိုးတာပေါ့။ လူ့အဖွဲ့အစည်းက သူတို့ကို "ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး"၊ "သနားစရာ" အဖြစ်ပဲ မြင်ကြတာ။ သူတို့မှာ ကိုယ်ပိုင်အသိဉာဏ်၊ ကိုယ်ပိုင်အတွေးအခေါ် ရှိနိုင်တယ်ဆိုတာကို လက်မခံချင်ကြဘူး။ ဟယ်လင် ကဲလားက အဲ့ဒီလို အမြင်မျိုးကို စိန်ခေါ်မယ့်သူ ဖြစ်လာခဲ့တာ။

သူ့အသက် ၆ နှစ်ပြည့်ခါနီးမှာ သူ့ဘဝထဲကို အလင်းရောင် ယူဆောင်လာပေးမယ့်သူတစ်ယောက် ရောက်လာခဲ့တယ်။ သူမကတော့ ဆရာမ အန်းဆူလီဗန် (Anne Sullivan) ပါပဲ။

အန်းဆူလီဗန် ကိုယ်တိုင်ကလည်း အမြင်အာရုံ ချို့တဲ့ခဲ့ဖူးသူ (နောက်ပိုင်း ခွဲစိတ်မှုတွေကြောင့် အနည်းငယ် ပြန်မြင်ရတယ်) ဖြစ်ပြီး သူ့ဘဝကလည်း ခက်ခဲကြမ်းတမ်းခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် သူက ဟယ်လင်ရဲ့ အထီးကျန်မှုနဲ့ ဒေါသတွေကို နားလည်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ထက်ကလေ ဒီနေရာမှာ **'မိန်းမသားအချင်းချင်း ရိုင်းပင်းကူညီမှု' (Sisterhood)** ကို တကယ်မြင်မိတယ်။ အန်းက ဟယ်လင်ကို ကလေးတစ်ယောက်လို သနားနေတာထက် လေးစားမှုရှိတဲ့ လူသားတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဆက်ဆံခဲ့တယ်။

💧 အလှည့်အပြောင်း (The Breakthrough): "W-A-T-E-R"

သူတို့နှစ်ယောက်ရဲ့ ဇာတ်လမ်းမှာ အထင်ရှားဆုံးကတော့ ရေပန်းကန်ဘေးက အဖြစ်အပျက်ပေါ့။ အန်းက ဟယ်လင်ရဲ့ လက်တစ်ဖက်ကို ရေပန်းကန်အောက်မှာ ထားပြီး၊ နောက်လက်တစ်ဖက်ရဲ့ လက်ဖဝါးထဲမှာ "W-A-T-E-R" လို့ စာလုံးပေါင်း ရေးပြခဲ့တယ်။ အစတုန်းကတော့ ဟယ်လင် နားမလည်ခဲ့ဘူး။ ဒါပေမဲ့ အကြိမ်ကြိမ် လုပ်ပြရင်းနဲ့ တစ်ခဏမှာ ဟယ်လင် ရုတ်တရက် သဘောပေါက်သွားတယ်။

အိုး... အဲ့ဒီအခိုက်အတန့်လေးကို ထင် ပြန်တွေးကြည့်တိုင်း ကြက်သီးတွေထတယ်။ ဒါက "ရေ" လို့ သိသွားတာထင် အများကြီး ပို နက်ရှိုင်းတယ်ရှင့်။ ဒါက **"ဘာသာစကား"** ဆိုတာကို နားလည်သွားတာ။ **"အရာဝတ္ထုတိုင်းမှာ နာမည်တစ်ခု ရှိတယ်"** ဆိုတဲ့ အသိတရားကြီးကို သူ ရရှိသွားတာ (Keller, 1903)။ အဲ့ဒီနေ့ကစပြီး သူ့ရဲ့ အမှောင်ကျနေတဲ့ တိတ်ဆိတ်တဲ့ကမ္ဘာကြီးထဲကို 'အသိတရား' ဆိုတဲ့ အလင်းရောင် ဝင်လာခဲ့တာပဲ။

ထင်တို့လို စာရေးတဲ့သူတွေအတွက်၊ စကားပြောရတာ ကြိုက်တဲ့ မိန်းကလေးတွေအတွက် 'စကားလုံး' တွေက ဘယ်လောက် အရေး ပါလဲ။ စကားလုံးတွေက တံတားတွေပဲ။ ကိုယ့်စိတ်ထဲကနေ သူများစိတ်ထဲကို ကူးသွားတဲ့တံတားတွေ။ ဟယ်လင်က အဲ့ဒီတံတားကို ရှာတွေ့သွားတာ။

အပိုင်း (၂): ပညာရေး၏ အလင်းရောင်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ကို သက်သေပြခြင်း

📚 စာပေလောကသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းနှင့် ကောလိပ်ခရီး

အဲ့ဒီနောက်မှာတော့ ဟယ်လင်ရဲ့ သင်ယူမှုခရီးက အရှိန်အဟုန်နဲ့ပါပဲ။ သူက ရပ်မနေခဲ့ဘူး။ သူက 'ဘရေးလ်' (Braille) လို့ခေါ်တဲ့ မျက်မမြင်တွေအတွက် ဖောင်းကြွစာတွေကို သင်ယူတယ်။ သူ စာဖတ်နိုင်သွားပြီ။ စဉ်းစားကြည့်ပါဦး။ မနေ့တစ်နေ့ကမှ အရာဝတ္ထု တွေမှာ နာမည်ရှိမှန်းသိတဲ့ ကလေးက ကမ္ဘာပေါ်က အကြီးကျယ်ဆုံး တွေးခေါ်ရှင်တွေ၊ စာရေးဆရာတွေရဲ့ စာတွေကို ဖတ်နိုင်သွားပြီ။ သူက ပြင်သစ်၊ ဂျာမန်၊ လက်တင် ဘာသာစကားတွေကိုပါ သင်ယူခဲ့တယ်။

ဒါက ထင်ကို အရမ်းအားကျစေတဲ့ အချက်ပဲ။ လူတွေက သူ့ကို "မျက်မမြင်လေး၊ နားမကြားလေး" လို့ သနားနေတဲ့အချိန်မှာ သူက သာမန်လူတွေထက်တောင် ပိုပြီး ပညာတတ်တစ်ယောက် ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ သူက စကားပြောဖို့ ကြိုးစားခဲ့တယ်။ ဒါက အခက်ခဲဆုံးပဲ။ ကိုယ်ပြောတဲ့အသံကို ကိုယ်တိုင်ပြန်မကြားရဘဲ၊ သူများပြောတာကိုလည်း မကြားရဘဲ စကားပြောတတ်ဖို့ဆိုတာ မ ဖြစ်နိုင်သလောက်ပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူ ကြိုးစားခဲ့တယ်။ သူ့ဆရာမရဲ့ နှုတ်ခမ်းလှုပ်ရှားမှုတွေကို လက်နဲ့စမ်းပြီး၊ လည်ချောင်း တုန်ခါမှုတွေကို ခံစားပြီး သူ အသံထွက်ဖို့ ကြိုးစားခဲ့တယ်။ သူ့အသံက လူတိုင်းနားလည်တဲ့ အသံမျိုးတော့ မဟုတ်ခဲ့ဘူးပေါ့။ ဒါပေမဲ့ သူ စကားပြော နိုင်ခဲ့တယ်။ ဆက်သွယ်နိုင်ခဲ့တယ်။

🎓 Radcliffe မှ ဂုဏ်ထူးဆောင်ဘွဲ့

သူ့ရဲ့ ဇွဲလုံ့လက ဒီမှာတင် မရပ်ဘူး။ သူက ကောလိပ်တက်ချင်တယ်။ အဲ့ဒီခေတ်မှာ သာမန်အမျိုးသမီးတွေတောင် ကောလိပ်တက်ဖို့ ဆိုတာ ခဲယဉ်းတဲ့အချိန်။ ဟားဗတ် တက္ကသိုလ်ရဲ့ အမျိုးသမီး ကောလိပ်ဖြစ်တဲ့ 'ရက်ဒ်ကလစ်ဖ်' (Radcliffe College) ကို သူ ဝင်ခွင့်ရ ခဲ့တယ်။

ထင် စိတ်ကူးကြည့်မိတယ်။ စာသင်ခန်းထဲမှာ သူ့ဘေးမှာ ဆရာမ အန်းဆူလီဗန် (Anne Sullivan) က ထိုင်ပြီး ပါမောက္ခ ပြောသမျှ ကို သူ့လက်ဖဝါးထဲမှာ တရစပ် စာလုံးပေါင်း ရေးပြနေရတာ။ စာမေးပွဲဖြေရင် သူက ဘရေးလ်စက်နဲ့ ရိုက်ပြီးဖြေရတာ။ ကျောင်း စာအုပ်တွေအများစုက ဘရေးလ်နဲ့ မရှိသေးတော့ လူတွေက သူ့အတွက် တစ်လုံးချင်း အချိန်ယူပြီး ပြန်ရိုက်ပေးကြရတာ။

ဒါက ဘယ်လောက် ပင်ပန်းလိုက်မလဲ။ ထင်ဆိုရင် ကျောင်းစာတွေလုပ်ရတာ တစ်ခါတလေ ပျင်းလို့၊ မလုပ်ချင်လို့ ဖြစ်နေတာ။ ဟယ် လင်က ထင်တို့ထက် အဆတစ်ရာမက ခက်ခဲတဲ့ အခြေအနေကနေ **ဂုဏ်ထူးတန်းနဲ့ ဘွဲ့ရခဲ့တယ်**။ ဒါက ဘာကိုပြလဲ။ ဒါက 'အမျိုးသမီး' တွေရဲ့ စွမ်းရည်၊ 'မသန်စွမ်း' သူတွေရဲ့ စွမ်းရည်ကို ပြတာပဲ။ လူ့အဖွဲ့အစည်းက "နင်တို့ မလုပ်နိုင်ပါဘူး"၊ "နင်တို့က ဒီ လောက်ပဲ တတ်နိုင်တာ" လို့ သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဘောင်တွေကို သူက ရိုက်ချိုးပြခဲ့တာ။

အပိုင်း (၃): Idol အဖြစ် အစစ်အမှန်မြင်ရခြင်း- တော်လှန်ရေးဝါဒီ ဟယ်လင် ကဲလား

💥 ပုံသဏ္ဌာန်လှောင်အိမ်ကို ရိုက်ချိုးခြင်း

ဒါပေမဲ့လေ... ထက် အခုပြောမယ့် အကြောင်းအရာက ဟယ်လင် ကဲလားရဲ့ ဘဝမှာ အရေးကြီးဆုံး၊ ဒါပေမဲ့ လူသိအနည်းဆုံး အပိုင်းပဲ။ ထက်က သူ့ကို ဘာလို့ **"Feminist Icon"** (အမျိုးသမီးဝါဒီရဲ့ စံပြပုဂ္ဂိုလ်) လို့ ခေါ်ချင်တာလဲဆိုတဲ့ အကြောင်းရင်းပဲ။

ဟယ်လင် ကဲလား ဘွဲ့ရပြီးတဲ့အခါမှာ သူက ကမ္ဘာကျော် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက် ဖြစ်နေပြီ။ လူတွေက သူ့ကို "အံ့သြဖွယ်ရာ"၊ "လူသားတစ်ယောက်ရဲ့ ဇွဲလုံ့လ" ဆိုတဲ့ ဥပမာအနေနဲ့ ချီးကျူးကြတယ်။ သူ့ဆီကနေ အားကျစရာ စကားလေးတွေပဲ ကြားချင်ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဟယ်လင်က အဲ့ဒီ "လှောင်အိမ်" ထဲမှာ မနေခဲ့ဘူး။ သူက "ချစ်စရာကောင်းတဲ့ သင်္ကေတ" တစ်ခုအဖြစ်နဲ့ မကျေနပ်ခဲ့ဘူး။ သူ့မှာ "အသံ" ရှိလာပြီ။ သူ့မှာ "ပညာ" ရှိလာပြီ။ ပြီးတော့ သူ့မှာ "ဒေါသ" တွေလည်း ရှိတုန်းပဲ။

✊ ဆိုရှယ်လစ်၊ Suffragist နှင့် စစ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒီ

သူ့ဒေါသက ဘာတွေအပေါ်မှာလဲ။ သူက "မတရားမှု" တွေအပေါ်မှာ ဒေါသထွက်တာ။

ဟယ်လင် ကဲလားက **"ဆိုရှယ်လစ်" (Socialist)** တစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဟုတ်ပါတယ်။ သူက အလုပ်သမား လူတန်းစားတွေရဲ့ အခွင့်အရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့တယ်။ သူက "ဘာလို့ လူတစ်စုက အရမ်းချမ်းသာပြီး လူအများစုက ဆင်းရဲနေရတာလဲ" လို့ မေးခွန်းထုတ်ခဲ့တယ်။

သူက "မသန်စွမ်းမှု" ဆိုတာ မွေးရာပါ ဖြစ်တာထက် ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ အလုပ်ခွင် မတော်တဆမှုတွေ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု မရရှိမှုတွေကြောင့် ပိုဖြစ်ရတာ" လို့ ထောက်ပြခဲ့တယ် (Davis, 2003)။ ဒါက အရမ်းကို နက်နဲတဲ့၊ တော်လှန်တဲ့ အတွေးအခေါ်ပဲ။ ထက်တို့လို အမျိုးသမီးဝါဒီတွေ ပြောနေတဲ့ **"Intersectionality" (ဖြတ်သန်းဆုံချက်)** သဘောတရားနဲ့ တူတယ်။ ဟယ်လင်က ဒါကို သူ့ခေတ် သူ့အခါကတည်းက နားလည်ခဲ့တာ။

ပြီးတော့ သူက **"Suffragist"** တစ်ယောက်။ ဆိုလိုတာက "အမျိုးသမီးများ မဲပေးပိုင်ခွင့်" အတွက် တက်တက်ကြွကြွ တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သူ။ ဒါတင်ပဲလား ဆိုတော့ မဟုတ်သေးဘူးရှင့်။ သူက **"စစ်ဆန့်ကျင်ရေး" (Anti-War Activist)** ဝါဒီ တစ်ယောက်။ သူက "စစ်ပွဲတွေဆိုတာ သူဌေးတွေ၊ နိုင်ငံရေးသမားတွေရဲ့ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆင်းရဲသား အလုပ်သမားတွေက အချင်းချင်း သတ်ကြရတာ" လို့ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ပြောခဲ့တယ် (Keller, 1916)။

🗣️ ဝေဖန်တိုက်ခိုက်မှုနှင့် ရဲရင့်သော တုံ့ပြန်မှု

အဲ့ဒီအချိန်မှာ သူ့ကို ချီးကျူးခဲ့တဲ့ သတင်းစာတွေ၊ လူတွေက သူ့ကို စပြီး တိုက်ခိုက်ကြတော့တာပဲ။

သူတို့က ဘယ်လိုတိုက်ခိုက်လဲ သိလား။ "ဟယ်လင် ကဲလားက သနားစရာ မျက်မမြင် နားမကြားလေးပါ။ သူက နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးတွေကို ဘယ်လိုလုပ် နားလည်မှာလဲ" တဲ့။ "သူ့ဘေးက ဆိုရှယ်လစ်တွေက သူ့ကို 'မြှောက်ပေးနေတာ'"၊ "သူ့ကို 'သွေးဆောင်ဖြားယောင်းနေတာ'" လို့ ပြောကြတယ်။

ဒီအချက်က ထက်ကို တကယ် ဒေါသထွက်စေတယ်။ ဒါက **"Ableism"** (မသန်စွမ်းသူတွေကို နှိမ့်ချဆက်ဆံမှု) ရော၊ **"Sexism"** (အမျိုးသမီးတွေကို နှိမ့်ချဆက်ဆံမှု) ရော နှစ်ခုလုံး ပေါင်းထားတာ။ ထက်တို့လို transwoman တွေလည်း ဒီလို အပြောမျိုး ကြုံရတတ်တယ်။ "နင်က မိန်းကလေးလို ဝတ်ချင်တာ၊ နေချင်တာက နင့်အတွေးအစစ် မဟုတ်ပါဘူး" စသဖြင့် ထက်တို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်နဲ့ ခံစားချက်ကို အသိအမှတ်မပြုချင်ကြဘူး။

ဟယ်လင်က အဲ့ဒီလို တိုက်ခိုက်မှုတွေကို ဘယ်လို တုံ့ပြန်ခဲ့လဲ သိလား။ သူက ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ် ပြန်ရေးခဲ့တယ်။ ခေါင်းစဉ်က *"Strike Against the War"* (စစ်ပွဲကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်ကြ) (Keller, 1916)။

"ရှင်တို့က ကျူပ်ကို ချီးကျူးတုန်းကတော့ ကျူပ်က အံ့သြစရာကောင်းတဲ့သူ၊ ဉာဏ်ပညာကြီးမားသူ ဆိုပြီးတော့။ အခု ကျူပ်က ရှင်တို့ မကြိုက်တဲ့ နိုင်ငံရေးအမြင် (ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒ) ကို ပြောလိုက်ရော၊ ရှင်တို့က ကျူပ်ကို 'ဘာမှနားမလည်တဲ့၊ လမ်းလွဲနေတဲ့ သနားစရာ မသန်စွမ်းလေး' ဖြစ်သွားရောလား။ **ရှင်တို့ရဲ့ နှစ်မျက်နှာရှိတဲ့ စံနှုန်းတွေကို ကျူပ် မြင်နေတယ်**"

အပိုင်း (၄): ဟယ်လင် ကဲလားမှ သင်ယူရမည့် သင်ခန်းစာ (ထက်၏ အမြင်)

၁။ ဘာသာစကား၏ တန်ခိုးကို အသုံးပြုပါ

ထက်တို့မှာ စကားလုံးတွေ ရှိတယ်။ ထက်တို့ရဲ့ ခံစားချက်တွေ၊ ထက်တို့ရဲ့ ဖြစ်တည်မှုတွေ (ထက်က transwoman တစ်ယောက် ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အမှန်တရား) ကို ရှင်းပြဖို့၊ ကာကွယ်ဖို့ ထက်တို့မှာ ဘာသာစကား ရှိတယ်။ ဟယ်လင်က ဘာမှမရှိတဲ့ ကမ္ဘာကနေ ဘာသာစကားကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ပြီး အဲ့ဒီဘာသာစကားနဲ့ ကမ္ဘာကြီးကို ပြောင်းလဲအောင် လုပ်ခဲ့တယ်။

၂။ ကိုယ့်ရဲ့ ကန့်သတ်ချက်များကို သူများကို သတ်မှတ်ခွင့် မပေးပါနဲ့

လောကကြီးက ဟယ်လင်ကို "မသန်စွမ်းသူ"၊ "အမျိုးသမီး"၊ "ချစ်စရာကောင်းတဲ့ သင်္ကေတ" ဆိုတဲ့ ဘောင်တွေထဲ ထည့်ထားချင်ခဲ့တယ်။ သူက အဲ့ဒီဘောင်တွေအားလုံးကို ခုန်ကျော်ထွက်ပြခဲ့တယ်။ "ငါက မသန်စွမ်းလည်း ဖြစ်တယ်၊ အမျိုးသမီးလည်း ဖြစ်တယ်။ ပြီးတော့ ငါက ဆိုရှယ်လစ်၊ ငါက စစ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒီ... စာရေးဆရာမ၊ ပညာတတ်" ဆိုပြီး သူ့ရဲ့ ဖြစ်တည်မှု အစစ်အမှန်ကို သူကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်ခဲ့တယ်။

ဒါက ထက်အတွက် အရမ်း အားကျစရာပဲ။ ထက်က ထက်ပဲ။ ထက်က မိန်းကလေးတစ်ယောက်။ ထက်က စာရေးသူတစ်ယောက်။ ထက်က ထက်ဖြစ်ချင်တဲ့ ပုံစံအတိုင်း ရပ်တည်သွားမယ်။ ဟယ်လင် လုပ်ပြခဲ့သလိုပေါ့။

၃။ ကိုယ်တစ်ယောက်တည်းအတွက် မဟုတ်ဘဲ အားလုံးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ပါ

ဟယ်လင်က သူ့ဘဝ သက်တောင့်သက်သာ ဖြစ်ဖို့လောက်ပဲ ကြည့်နေလို့ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ အဲ့လိုမနေခဲ့ဘူး။ သူက သူ့လို အခွင့်အရေးမရတဲ့ တခြား မသန်စွမ်းသူတွေ၊ အလုပ်သမားတွေ၊ အမျိုးသမီးတွေအတွက် ပြောဆိုခဲ့တယ်။ သူက *"ငါ တစ်ယောက်တည်း လွတ်မြောက်ရုံနဲ့ မပြီးသေးဘူး။ အားလုံး လွတ်မြောက်မှ တကယ့် လွတ်မြောက်မှု အစစ်အမှန်"* ဆိုတာကို နားလည်ခဲ့တယ်။ ဒါက "Feminism" (အမျိုးသမီးဝါဒ) ရဲ့ အစစ်အမှန် အနှစ်သာရပဲ။

နိဂုံး: အမှောင်ထဲမှ အလင်းရောင်

တကယ်တော့လေ ဟယ်လင် ကဲလားက မျက်စိမမြင်၊ နားမကြား ဖြစ်ခဲ့တာ မှန်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ့ခေတ်သူ့အခါက "မျက်စိလည်းမြင်၊ နားလည်းကြား" ပြီး "မတရားမှုတွေကို မမြင်ချင်ယောင်ဆောင်၊ အဖိနှိပ်ခံတွေရဲ့ အသံကို မကြားချင်ယောင်ဆောင်" နေတဲ့ လူတွေအများကြီးထက်... သူက ပိုပြီး "မြင်" ခဲ့တယ်၊ ပိုပြီး "ကြား" ခဲ့တယ်လို့ ထက်ကတော့ ယုံကြည်တယ်။

သူက အမှောင်ထဲမှာ နေခဲ့ရပေမဲ့ သူကိုယ်တိုင်က တခြားသူတွေအတွက် "အလင်းရောင်" ဖြစ်ခဲ့တယ်။
ထက်အတွက်တော့ ဟယ်လင် ကဲလား ဆိုတာ... ဇွဲလုံ့လရဲ့ သင်္ကေတတစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘူး။ သူက "အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ရဲ့ စွမ်းအား"၊ "ဘာသာစကားရဲ့ တန်ခိုး" နဲ့ "မတရားမှုကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ခြင်း" ရဲ့ အကြီးမားဆုံးသော စံပြပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ပါပဲ။

ဟယ်လင် ကဲလားက ထက်ကို ဆက်ပြီး ကြိုးစားဖို့၊ ဆက်ပြီး ရေးသားဖို့၊ ဆက်ပြီး တိုက်ပွဲဝင်ဖို့ တွန်းအားပေးနေသလိုပါပဲ။ သူက တကယ်ကို... "Goals" ပဲ သိလား...။ တကယ့်ကို ထက်ရဲ့ Idol ပါပဲရှင့်။

© 2026 Htet Myat Ekri (ထက်). All Rights Reserved.

Official Portal: https://htetofficial.github.io | Emails: htethtet2025ideahub@gmail.com, htetmyatekri@icloud.com